

**ORDU ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ /
THE JOURNAL OF ORDU UNIVERSITY FACULTY OF THEOLOGY**

Sayı: 1

EYLÜL - 2023

**Garb Menba'larına Göre Garb Medeniyetinin Menba'ı Olan İslâm Medeniyeti,
Yazar İsmail Hami Danişmend (İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1983), 7. Baskı, 79 s.**

Veysel ÖZ

Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Anabilim Dalı

Asst. Prof. Dr., Ordu University, Faculty of Theology, Department of History of Islam

Ordu / Turkey - **ROR ID:** 04r0hn449

veysel-oz@hotmail.com

ORCID ID: 0009-0005-4414-5601

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap Değerlendirmesi / Book Review

Geliş Tarihi / Received: 15 Temmuz / 15 July 2023

Kabul Tarihi / Accepted: 5 Eylül / 5 Eylül 2023

Yayın Tarihi / Published: 30 Eylül / 30 September 2023

Atıf / Citation: Öz, Veysel. "Garb Menba'larına Göre Garb Medeniyetinin Menba'ı Olan İslâm Medeniyeti, Yazar İsmail Hami Danişmend (İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1983), 7. Baskı, 79 s." *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 (Eylül / 2023), 219-224.

İntihal/Plagiarism: Bu makalede intihal taraması yapılmış ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been scanned for plagiarism and it has been confirmed that it does not contain plagiarism.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. [Veysel ÖZ](#)

Çıkar Çatışması/Conflicts of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / The author(s) has no conflict of interest to declare.

Finansman/Grant Support: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Etik Bildirim/Complaints: oduifd@odu.edu.tr

Telif Hakkı & Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını **CC BY-NC 4.0** lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the **CC BY-NC 4.0**

*Garb Menba'larına Göre Garb Medeniyetinin Menba'ı Olan İslâm Medeniyeti**

Öz

Tanıtımını yaptığımız bu eser tarihçi ve fikir adamı İsmail Hami Danişmend'in (1889-1967), Müslümanları Batı hayranlığından, körü körüne Batı taklitçiliğinden ve kendini küçük görme hislerinden kurtaran; ona kendi medeniyetinin üstünlüğünü ve değerini öğreten bir eserdir. Bu minvalde, eserde Müslümanların ilim dünyasına ve Batı medeniyetinin oluşumuna tesirleri sunulmaktadır. Kitap roma rakamıyla bölümlere ayrılmış ve sonuç dahil ondört bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde İslâm medeniyetinin Batı medeniyetini etkilediği alanlar ayrı ayrı anlatılmakta ve son bölümde de netice başlığı altında genel bir sunum bulunmaktadır. Yazarın bu eserini kıymetli kılan en önemli unsur onun Müslümanlara aslında kendi benliklerinin yüceliğini hatırlatmasıdır. Kitap dil olarak biraz günümüz insanına eski gelen kelimeler içerebilir fakat çok da ağır bir dili yoktur. Anlaşılması için biraz gayret etmek yeterlidir. Kitap Müslüman kimliğinin inşâsında, medeniyetimizin değerini anlama hususunda önemli bilgiler içermektedir. Bu yüzden böyle bir gayesi olan herkese bu eseri okumasını iştiaikle tavsiye ederim.

Anahtar Kelimeler: İslâm Medeniyeti, Batı Medeniyeti, Şark, Garp, Etkilenme

Abstract

This work, which we are promoting, is the work of historian and intellectual İsmail Hami Danişmend (1889-1967), who saved Muslims from admiration for the West, blindly imitating the West and their feelings of self-contempt; It is a work that teaches him the superiority and value of his own civilization. In this way, the effects of Muslims on the world of science and the formation of Western civilization are presented in the work. The book is divided into sections with Roman numerals and consists of fourteen chapters including the conclusion. In these sections, the areas in which the Islamic civilization influenced the Western civilization are explained separately, and in the last section, there is a general presentation under the title of conclusion. The most important element that makes this work of the author valuable is that it reminds Muslims of the greatness of their own selves. The book may contain words that are a bit old for today's people, but it does not have a very heavy language. It just takes a little effort to be understood. The book contains important information about the construction of Muslim identity and understanding the value of our civilization. That's why I highly recommend anyone who has such a goal to read this book.

Keywords: Islamic Civilization, Western Civilization, Orient, Western, Influence

Tanıtımını yaptığımız bu eser tarihçi ve fikir adamı İsmail Hami Danişmend'in (1889-1967) yazdığı, Müslümanları Batı hayranlığından, körü körüne Batı taklitçiliğinden ve kendini küçük görme hislerinden kurtaran; ona kendi medeniyetinin üstünlüğünü ve değerini öğreten bir eserdir. Bu minvalde, eserde Müslümanların ilim dünyasına ve Batı medeniyetinin oluşumuna tesirleri sunulmaktadır. Kitap roma rakamıyla bölümlere ayrılmış ve sonuç dahil 14 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde İslâm medeniyetinin Batı medeniyetini etkilediği alanlar ayrı ayrı anlatılmakta ve son bölümde de netice başlığı altında genel bir sunum bulunmaktadır.

Yazar eserin I. bölümünde, Türklerin hakimiyet kurduğu üç kıtada başarılı olmalarının temelini kendilerine güvenmelerine ve güçlerinin farkında olmasına bağlamakta ve dünya milletlerine de bunu kabul ettirdiğini vurgulamaktadır. Yazara göre bu üstünlük şuuru; sanatta, mimaride, edebiyatta ve medeniyete dair diğer alanlarda kendini göstermiş ve neticede gözleri kamaştırarak eserler ortaya koymuştur. Yazar medeniyetimizdeki yozlaşmanın ve gerileyip-çökmenin işte bu şuurun kaybedilmesi ile gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Nihayette gerilemenin artması ve küçülmenin devam etmesi ile 19. yüzyıldan itibaren aşağılık duygusunun bizi sardığını ve bir zamanlar dünyayı kendimize dar görürken sonuçta en küçük düşmanımızdan bile korkar

* İsmail Hami Danişmend, Cağaloğlu / İstanbul – 1983, Yağmur Yayınevi, Baskı: 7 (1. b. 1962/2. B. 1971/3. b. 3972/4, b. 1974/5. b.977/6. b. 1979/7 b. 1983), S. 79

hale geldiğimizi belirtmektedir. Aşağılık duygusunun artması ile başka medeniyetlere özentinin başladığını ve bu durumun kendi benliğimizi unutturduğunu nihayette batılılaşmanın da bu şekilde ortaya çıktığını savunmaktadır. Ayrıca yazar bizim batılı olamayacağımızı, aslımızın Doğu'dan geldiğini dolayısıyla bu durumun coğrafi olarak mümkün olmadığını vurgulamaktadır. Aslında özendiğimiz batılıların lekeli tarihi olan haçlı zihniyeti taşıyan Hristiyan Avrupalılar olduğunu bu yüzden asırlardır Müslüman olarak yaşayan ve İslâm'ın önderliğini yapmış olan Türk milletine bunun yakışmadığını yazar güzel bir şekilde izah etmektedir. Batılı düşünürlerin Osmanlı'yı silah zoruyla yenemeyeceğini anlayınca bunun ancak bu milleti Batılılaştırarak, hüviyet değiştirerek mümkün olduğunu söylediklerini aktarmaktadır. Bazı vicdan sahibi Hristiyan ilim adamlarının Osmanlı'yı yeniden güçlü hale getirmek için Batılılaşma düşüncesinde olan Osmanlıların düşüncelerinin yanlış olduğunu, kaynaklardan deliller getirerek ortaya koymaktadır. Yazara göre milli benliğimizin büsbütün yok olmaktan kurtulmasının yolu Batı medeniyetinin örf ve adetlerini değil ilim ve sanattan oluşan kültürünü almamız, ki bu da aslında İslâm medeniyetinden Batı'ya geçmiş Müslümanların yitiğidir. Bize düşen de Batı'ya intikal etmiş olan kendi ilimlerimizi bir an evvel oradan toplamaya çalışmaktan başka bir şey değildir.

Yazar II. bölümde, “*Yeryüzünde insanlığı ilme sevk eden ve onu ibadetten bile üstün tutan yegâne din İslâm dinidir.*” diyerek İslâm'ın ilme ve alime vermiş olduğu değeri içeren ayet ve hadisleri sıralamaktadır. İslâm'ın ilme vermiş olduğu değere rağmen tarihte Batı'da dünyanın döndüğünü keşfedip ifade ettiği için Kopernik suçlanmış ve ölünceye kadar bunu gizlemek durumunda kalmıştır. Aynı durumu 16-17'nci asırlarda yaşamış olan Galilei de yaşamış ve Engizisyon mahkemesinde yargılanmıştır. Yazara göre Batı bu karanlık dünyasından İslâm'ın aydınlatıcı ilmi birikimiyle yavaş yavaş kurtularak şu anki halini almıştır. Batı alimlerinin ifadeleri ile sabit olduğu gibi Batı medeniyeti İslâm eseri olarak teşekkül etmiş ve böylece insanlığı Garp değil, Şark kurtarmıştır.

Yazar III. bölümde, Batı'nın medeni inkişâfının ilk aşaması ilmin aktarılmasını sağlayan kâğıdın Doğu'dan Batı'ya geçiş yapması ile gerçekleştiğini iddia etmektedir. Batı Doğu sayesinde hem kâğıt yapmayı öğrendi hem de bunu kullanarak karanlık aleminden sıyrılmaya başladı. Yazara göre Batı'nın ilmî faaliyetlerinin yayılmasına vesile olan matbaanın aslında ilk nüvesi Endülüs'te kullanılmış ve Fransa'ya da buradan ulaşmıştır. Bu yüzdendir ki Batı medeniyetinin gelişmesinde Endülüs İslâm medeniyetinin rolü küçümsenmeyecek derecededir.

Yazar IV. bölümde, Batı kaynaklarından alıntılar yaparak Batılı bilgilerin dilinden İslâm medeniyetinin Batı'ya tesirini ispatlamaya çalışmakta, kaynakları ve sözü edilen iddiaların geçtiği sayfaları metin içinde kaynağını ve geçtiği sayfaları zikrederek aktarmaktadır.

Yazara göre, Batı medeniyeti önceleri İslâm medeniyetini Arap medeniyeti, daha sonraları Osmanlı'nın yükseliş döneminde Türk medeniyeti olarak tanımlayarak onu ırkî bir oluşum olarak görüyordu. Ancak İslâm medeniyeti bütün bunların üstünde fikre yön veren Kur'an medeniyetidir. İslâm medeniyetinin fikri bazdaki her inkişâfı feyzini Kur'an'dan alır. İslâm medeniyetinin oluşmasına Araplar zemin hazırlamakla beraber İslâm medeniyetine büyük katkı sunan milletler Türkler ve İranlılar olmuştur. Yazar bu fikri Hind âlimlerinden Asaf Feyzi'nin Fransızca nüshası 1956'da neşredilmiş olan *Conferences sur L'İslâm* isimindeki eserinin 18. sayfasından alıntı yaparak aktarmaktadır.

Yazar V-VI. bölümlerde, Batı tıbbının menşei İslâm tıbbından bahsetmekte ve Avrupalıların Avicenne dedikleri İbni Sinâ'yı yetiştirmiş olan bir ilk devir vardır ki bunun menşei,

tıb sahasına ait hadîslerden mürekkep olan *Tıbb-ı Nebvî*'ye dayanır; meselâ Buhârî ve Müslim gibi en büyük muhaddislerin müttefikan kaydettikleri şu hadîs-i şerîf işte o cümledendir: “*Bir yerde veba olduğunu işiterseniz oraya girmeyiniz ve eğer bulunduğunuz yerde zuhur etmişse oradan çıkmayınız.*” Sirayet ve karantina meselelerini bir vecize şeklinde tespit eden bu muhteşem hadîs gibi insanı hayretler içinde bırakan yüzlerce tıbbî hadîsi İslâm tıbbının menşei gösteren Batı araştırmaları mühim bir yekûn tutacak kadar ilerlemiştir. Hippocrate, Galien, Rufus vesaire gibi eski Yunan tıbbî âlimlerinin Arapçaya tercüme edilen eserlerinin İslâmiyet sayesinde Garba intikal ettiğinden bahseden Profesör Risler, aynı eserinin 177-178 inci sahifelerinde de İslâm tıbbının o eski Yunan eserlerinden değil, Müslüman hekimlerin kendi tetkikleriyle tecrübelerinden doğmuş olduğunu anlatır. Amerika'nın bütün dünyaca meşhur âlimlerinden Will Durant'ın Fransızcaya terceme edilen medeniyet tarihi külliyyatının *L'age de la foi* serisinin 1952'de neşredilen birinci cildinin 315-316. sahifelerinde de ilk dispanserle eczaneleri Müslümanların tesis ettiklerini; Orta-çağın ilk eczacı mektebini onların kurduğunu ve eczacılığa ait muazzam eserler yazdıklarını, İslâm hekimleri bilhassa ateşli hastalıklarda buhar banyosunu uyguladığını aktarmaktadır. Tedavi sanatının ilk iki ihtiyacını teşkil eden eczacılıkla tıbbî madde aynı zamanda nebatat ve kimya tetkikatına da iki muhtelif yol açmıştır. Bugünün tıbbını İslâmiyet işte böyle kurmuş ve insanlığı kurtaran bu yeni ilim o karanlık Garba bütün şubeleriyle beraber İslâm medeniyetinden intikal etmiştir.

Yazar VII-VIII-IX-X. bölümlerde, tıpkı tabâbet gibi, muhtelif şubeleriyle riyâziyyâtın (matematik) da bir İslâm eseri olduğunu iddia emektedir. İslâm riyâziyyâtının büyük âlimleri yalnız Müslüman-Şarkın değil, Hıristiyan Garbın da bütün dünyanın da hocaları sayılır. Müstemlekât (Sömürgeci) İlimleri Akademisi âzası Arthur Pellegrin'in *L'İslâm dans le monde* isimindeki eserinin 1950'de neşredilen ikinci baskısının 96. sahifesinde ilim tarihinin bu büyük şahsiyetlerinden bazıları hakkında şu izahata tesadüf edilir: “*Orta-Çağın Hıristiyan âlimleri riyâziyyât ilimlerini Müslümanlardan öğrenmişler ve çok geçmeden hocalarını geride bırakmışlardır. İslâm riyâziyyecilerin en meşhurları işte şunlardır: Garplıların Alkarismi dedikleri Muhammed İbni Mûsa-l-Hârizmî dokuzuncu asırda yaşamıştır; riyâziyyâta işaretleme usulü manasına kullanılan Algorithme kelimesi bunun isminden gelir. 1029-1087 tarihlerinde yaşayan Ez-Zerkâlî usturlâbı icad etmiştir. 929 tarihinde vefat eden Ebu-Abdullah Muhammed il-Battânî ayla güneşin harekâtını tesbit etmiştir. Abbas İbni Finas da billûr yapmaya muyaffak olmuş ve bir nevi uçak icad ederek havada bir miktar mesafe katetmiştir. Heyetşinaslar (astronomi bilgini) içinde de onuncu asırdaki Ebu- Yûnus ile Ebu-l-Abbas il-Fergaanî'den bahsedilir.*”

E. F. Gautier şu neticeye varmaktadır; “*Kitap, barut, pusula: Eğer İslâm medeniyetinin bu mirasları elinde olmasaydı, bizim rönesansımızın ne biçim şey olacağını biraz gözlerimizin önüne getiriverelim! İslâm medeniyetinin tekâmül hareketi durduğu zaman, biz işte onun vardığı neticelerden istifade ederek yeni bir medeniyet kurmaya başladık: Bu hal, eski zaman koşucularının mukaddes meşaleyi elden ele vermelerini andırır.*”

Yazar XI. bölümde, İslâm ilimlerinin tasnifinde mûsikînin riyâzî ilimlerden sayıldığını aktarmaktadır. Meselâ Kâtib Çelebi'nin *Keşf-üz-Zûnun* isimindeki meşhur eserinin 1311 İstanbul baskısının ikinci cildinin 568. sahifesinde başlayan “İlm'ül-Musikî” faslının başında bu nokta ehemmiyetle tasrih edildikten başka, Taşköprülü-zâde Ahmed Efendi'nin *Mevzûat ul-ulûm* isimindeki kıymetli eserinin oğlu Kemalüddin Mehmed Efendi tarafından terceme edilen eski Türkçe nüshasının 1313 İstanbul baskısının birinci cildinin 402. sahifesinde başlayan “Ulûm-i riyâziyye” faslının başında da Riyâziyyâtın dört kısma ayrıldığından bahsedildikten sonra, bu dört

ilim sahası şöyle sıralanmaktadır ; “Evvelki Hendesedir (Geometri), İkincisi Hey’ettir (astronomi), üçüncü- Adeddir(Sayılar), dördüncü Musikîdir.”

Profesör Jacques C. Risler’in *La civilisation arab’e* isimindeki İslâm medeniyeti tarihinin 1915 Paris tab’ınının 100-101. sayfelerinde şöyle anlatılır : “*Seyyarelerin musikîsiyle yıldızların ahengi hakkında (Pythagore = Fisâgûr) mektebinin icad etmiş olduğu yanlış telâkkileri ortadan kaldırmış olan Kitâb’ül-Musikî’yi onuncu asırda yaşamış olan Fârâbî’ye borçluyuz. Hava titreşimlerinden meydana gelen ses hâdisesinin fizik izahını yapan ve titreşim nisbetlerinin dalga uzunluğuna göre azalıp çoğaldığını ilk izah edenlerden biri de odur. Bu tecrîbi keşif sayesinde Fârâbî, musikî aletlerinin imâlinde ihtiyaç olan zarurî kaideleri tesbite muvaffak oldu. Musikî ilmine usul mefhumunu soğanlar da Müslümanlardır. Bütün bu fennî terakkiler, netice olarak İspanya ile Portekiz’de halk musikisinin inkişafını temin etti.*” Gene aynı kaynağın 100’üncü sayfasındaki izaha göre de piyanonun cedit olan *kanun* ile diğer bütün mûsikî aletlerini Garbî-Avrupa’ya Müslümanlar ithal etmişlerdir.

Yazara göre, bugün bizim *Garp mûsikîsi* diye derin bir aşâğılık duygusu içinde imrendiğimiz nesne, bilhassa onikinci asrın sonlarından itibaren İslâm mûsikîsinin tesiriyle teşekkül etmiş bir sanattan başka bir şey değildir. Fakat, *majeur* ve *mineur* denilen iki esas makama dayanan bu sanat, bizim on üç ana makama istinat eden mûsikîmize bilhassa kâbiliyet ve imkân bakımından hâlâ yetişememiş demektir.

Yazar XII. bölümde, M. 1080 tarihinde ortaya çıkan ve ilk Garp edebiyatının bir abidesi olan *Chanson de Roland*, mevcudiyetini Pyrenees dağlarının her iki yakasında cereyan etmiş harplerdeki temaslara borçlu olduğunu şöyle ifade eder: “*Boccace, Chaucer ve birçok Alman hikâyecileri de Endülüs tarikiyle İslâm tesirine maruz olmuşlardır. Tennyson ile Browning’in en güzel şiirleri de hep aynı İslâm menba’ından ilham almıştır. Dante’nin Comedie divine = İlahî komedi’si de İbn-ül-Arabi’ye borçludur. İşte bütün bunlardan anlaşılacağı gibi. Garp kültür dairesi şiiriyle, kaftiyesiyle, hikâyesiyle, romaniyle beraber bütün edebiyâtının teşekkülünü İslâm medeniyetine medyun demektir.*”

Yazar XIII. bölümde, İslâm’ın dinî mimârîsi, Paris İslâm Enstitüsü Profesörlerinden Jacques C. Risler’in 1955 de neşredilen *La civilisation arabe* isimindeki İslâm medeniyeti tarihinin 155. sayfasında söylediği gibi, Fahr-i Kâinat’ın Medine’ye hicret buyurdıkları zaman yerin üstüne bizzat çizmiş oldukları bir plâna istinat ediyordu. İslâm âleminin meşhur camileri arasında üslûb itibariyle memleketten memlekete ve kıt’adan kıt’aya değişen hususiyetler bulunduğunu herkes bilir. Fakat Müslüman-Şarkla Hristiyan-Garbın dinî mimarîleri, Fahr-i Kâinat’ın nûrânî eliyle çizmiş olduğu bir bina planından doğmuş demektir. İslâm medeniyetinin Avrupa mimarisine tesiri yalnız dinî mimârîye de münhasır değildir: Gene Risler’in aynı eserinin aynı sayfasında başlayan izahata göre Garbın askerî mimârîsi de Ehl-i Salip devründe Haçlıların Şarkta gördükleri İslâm eserlerini taklid etmelerinden doğmuştur; meselâ Fransa’nın Aigues-Mortes istihkâmları Mısır’daki Dimyat tahkimatından mülhemdir. Garbın sivil mimârîsinde bile Müslüman-Şarkın çok mühim tesirleri vardır; meselâ apartman tarzı, soğuk-hava tertibatı, evlere su isalesi ve birçok katlı yüksek binalar inşası gibi hususiyetler Avrupa’dan çok evvel İslâm âleminin birçok yerlerinde tatbik edilmiştir.

Yazar XIV. bölümde neticeyi şöyle ifade etmektedir: Bugün artık ilim âlemince reddedilen eski bir telâkkî vardır; Asırlarca bu yanlış telâkkîye inanmış olanlar nazarında bugünkü Garp medeniyeti Greco-Romain denilen eski Yunan-Lâtin kültürünün mahsulüdür! Halbuki İslâm medeniyetinden çok eski olan o kültürün daha eski devirlere ait olan Hitit, Fenike, Mısır ve Bâbil

medeniyetlerinin mahsulü olduğu ve onların da Sümer medeniyetinden olduğu Garp ilminin son tetkikleriyle artık sabit olmuş bir hakikattir. Netice itibariyle bugünün Garp medeniyeti, en eski menşei bakımından da bir Şark medeniyetinin devamından başka bir şey değildir. Sümer medeniyetinden doğmuş olan Hitit, Fenike, Bâbil vesaire medeniyetleriyle onlardan çıkan eski Yunan-Lâtin kültürü bugünkü Garp medeniyetinde doğrudan doğruya âmil vaziyetinde değildir. Bugünkü Garb'ın bütün ilimleri, eski kültürleri tetkik ettikten sonra tecribî usûle ehemmiyet vermiş olan Müslüman-Şark medeniyetinin eserleridir. Bu hakikat, bilhassa on dokuzuncu asırdan itibaren Garp âlimleri tarafından da itiraf edilmiştir; meselâ meşhur Dr. Gustave Le Bon'un *La civilisation des Arabes* ismindeki İslâm medeniyeti tarihinin 1884 Paris baskısının 614. sahifesinde Müslümanların Garp âlemindeki ilmî ve edebî tesirlerinden bahsedilirken: “*Avrupa, medeniyetini onlara medyundur.*” denildikten sonra, bu İslâm tesirinin bilhassa ilmî, edebî ve manevî sahalarda muazzam olduğu tarihî bir hakikat olarak itiraf edilmektedir. Fakat uzun zaman o gafil ve aşağılık Garp bu muazzam hakikatin farkında bile olmamıştır; Le Bon gene aynı sahifede bunu da şöyle itiraf etmektedir: “*Avrupa uzun zaman o kadar müthiş bir barbarlık içinde yaşamıştır ki, surf işte o yüzden kendi barbarlığını görememiştir!*” Gerek eski Greko-Romen devirlerinde, gerek ondan sonra İslâm medeniyetinin tesirleri başlayıncaya kadar Hristiyanlık devrinde Garp âlemi o kadar iptidaîdir ki medenî bir kıyafetten bile mahrumdur: Romalılarla Yunanlıların kıyafetleri bugünkü Şimalî- Afrika'da olduğu gibi bir gömlekle bir ihramdan ibarettir: Bugünkü medenî kıyafet o iptidaî Avrupa'ya Orta Asya Türklerinden intikal etmiştir: Bu tarihî hakikat, geçen asrın sonlarından itibaren Rus, İngiliz, Fransız ve Alman ilim heyetlerinin Çin Türkistanında yaptıkları arkeolojik kazılardan ortaya çıkardığı en büyük hakikattir. O muhteşem Türkistan medeniyetinin mabetleriyle diğer büyük binalarında bulunan ve *Fresque* denilen duvar resimlerinde o devrin Türk kıyafetleri bütün renk ve şekil hususiyetlerini olduğu gibi muhafaza etmektedir. Grünwedel ve Von le Coq gibi Alman müsteşrikleri bunlara ait birçok renkli ve büyük resim atlasları neşretmişlerdir. Bilhassa Von le Coq'un *Bilder Atlas zur Kunts und Kulturgeschichte Mittel-Asiens* ismiyle 1920'de Berlin'de neşrolunan resim atlasında verdiği izahata göre, orta zamanlardan itibaren Avrupa kadın ve erkek kıyafetlerinde görülen oluşumun bütün modelleri Şarkî-Türkistan medeniyetindedir.

Dr. Gustave Le Bon, *La civilisation des Arabes* ismindeki İslâm medeniyeti tarihinin 626-627. sahifelerinde Endülüs medeniyetinin yıkılışından bahsederken, inkârına imkân olmayan bu hakikati çok vecîz bir şekilde işte şöyle ifade etmiştir: “*Bir millet mahvedilebilir, kitapları yakılabilir, âbideleri yıkılabilir; fakat temin ettiği nüfuz ve tesir umumiyetle tunçtan daha dayanıklıdır: İşte onu yıkabilecek hiçbir beşerî kudret yoktur. Hatta asırlar bile o işte biraz âciz kalır.*”

Yazar sonucu şöyle bağlamakta, buna mukabil, bize bir hastalık gibi ârız olan aşağılık duygusu, Garb'ın bizden aldığı medeniyete değil, yalnız kıyafetiyle süsüne ve birçokları iptidaîliğini hâlâ muhafaza etmekte olan örf ve âdetleriyle sefâhatine hayrandır! Bugün bize millî benliğimizi gittikçe unutturan rûhî vaziyetimizin en büyük sebebi işte budur.

Yazarın bu eserini kıymetli kılan en önemli unsur onun Müslümanlara aslında kendi benliklerinin yüceliğini hatırlatmasıdır. Kitap dil olarak biraz günümüz insanına eski gelen kelimeler içerebilir fakat çok da ağır bir dili yoktur. Anlaşılması için biraz gayret etmek yeterlidir. Kitap Müslüman kimliğinin inşasında ve medeniyetimizin değerini anlama hususunda önemli bilgiler içermektedir. Bu yüzden ki böyle bir gayesi olan herkese bu eseri okumasını iştiyakla tavsiye ederim.